

Άραγε με ποιές προσωπικότητες της Αθήνας του 440-430 π.Χ. ήρθε πρόσωπο με πρόσωπο η Μύρτις;

(από τη Δέσπω Παπαγρηγοράκη, μεταφράστρια)

Στη ζωηρή και ανήσυχη εποχή που έζησε η Μύρτις και μέσα στην οποία διαπλαθόταν η προσωπικότητά της, η Αθήνα ήταν μια πόλη πλούσια, ισχυρή και με εδραιωμένο δημοκρατικό πολίτευμα. Τα χρόνια εκείνα συντελείτο μια διανοητική επανάσταση στη θεώρηση τόσο του φυσικού κόσμου όσο και της συμπεριφοράς των ανθρώπων ως ατόμων και ως ομάδων, διακρίνονταν δε από το πάθος της λογικής ανάλυσης θεσμών και αξιών και την ανακατάταξη αρχών και πεποιθήσεων. Η ορθολογική μέθοδος του Σωκράτη, που έθετε τις έννοιες κάτω από αμείλικτο έλεγχο, επιπλέον, ήταν φυσικό να δημιουργήσουν ένα κλίμα δυσπιστίας σχετικά με την ορθότητα πολλών από τις παραδοσιακές αρχές και αντιλήψεις περί του θείου. Μέσα σε αυτό το κλίμα έλαμψαν πολλές εξαιρετικές προσωπικότητες, που συνέβαλαν, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, στη διαμόρφωση της ιστορίας του πολιτισμού μας. Επιλέξαμε λοιπόν μερικές προσωπικότητες που έδρασαν στην Αθήνα του 440-430 π.Χ. και τις παρουσιάζουμε, με έμφαση, όπου ήταν δυνατόν, στον καθημερινό άνθρωπο παρά στο ιστορικό πρόσωπο.

### Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ

Γεννήθηκε στο Χολαργό το 495 και υπήρξε ηγέτης της Αθηναϊκής Δημοκρατίας για περισσότερα από τριάντα χρόνια (461-429). Με την πολιτική του εδραίωσε και ανέπτυξε τη νεοπαγή Δημοκρατία, αναδεικνύοντας την Αθήνα σε δεσπόζουσα δύναμη, πολιτικό και πολιτιστικό κέντρο στον ελληνικό χώρο. Με το τέλος των επιχειρήσεων του 1ου χρόνου του πολέμου εκφώνησε τον περίφημο «Επιτάφιο» λόγο του για τους πεσόντες. Ίσως να τον άκουσε η Μύρτις κρυμμένη στις πτυχές του μανδύα του πατέρα της. Ήταν ήδη δέκα χρόνων!

## Η ΑΣΠΑΣΙΑ

Ήρθε στην Αθήνα από τη Μίλητο ως εταίρα σε ηλικία είκοσι χρόνων, περίπου το 455, όπου διακρίθηκε για την εξυπνάδα, την εξαιρετική ευγλωττία της, την ομορφιά και τη μόρφωσή της. Άσκησε τεράστια επίδραση στον Περικλή, ο οποίος χώρισε την πρώτη του σύζυγο για να ζήσει μαζί της, λέγεται δε ότι δεν δίσταζε να τη φιλάει δημοσίως κάθε φορά που έφευγε ή ερχόταν στο σπίτι. Το σπίτι της είχε μετατραπεί σε εντευκτήριο όπου σύχναζαν οι μεγαλύτεροι άντρες της εποχής και γενικά η πνευματική και καλλιτεχνική αριστοκρατία της Αθήνας. Ίσως η Μύρτις να ήταν μια μικρή δούλη σε αυτό το σπίτι!

## Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Γεννήθηκε το 470 περίπου στο Δήμο Αλωπεκής (στη σημερινή Δάφνη) και υπήρξε μεγάλος φιλόσοφος, θεμελιωτής της Δυτικής φιλοσοφίας με τη στροφή του από τη φύση προς τον άνθρωπο. Με την ανθρωποκεντρική θεώρηση του κόσμου αποδύθηκε σε μια αγωνιώδη αναζήτηση για τον επαναπροσδιορισμό θεμελιωδών εννοιών, ζωτικών τόσο για τον ανθρώπινο βίο όσο και για την εύρυθμη λειτουργία της πόλης. Την εποχή της Μύρτιδος περνούσε τον καιρό του στους δρόμους, στην αγορά και στα γυμναστήρια, όπου συναναστρεφόταν με τους νέους και συνομιλούσε με πολιτικούς, ποιητές και χειροτέχνες σχετικά με τις ασχολίες τους και τις αντιλήψεις τους περί δικαίου και αδίκου.

## Ο ΗΡΟΔΟΤΟΣ

Ο αρχαιότερος από τους Έλληνες ιστοριογράφους (ονομάστηκε «πατέρας της Ιστορίας» από τον Κικέρωνα), γεννήθηκε στην Αλικαρνασσό το 480. Επισκέφτηκε την Αθήνα πολλές φορές, αναφέρεται δε πως διάβασε αποσπάσματα από την Ιστορία του (πιθανόν μέσα στο νεόχτιστο Ωδείο του Περικλή) και ενθουσίασε τόσο τους Αθηναίους ώστε τον βράβευσαν με δέκα τάλαντα από το δημόσιο ταμείο. Ίσως τον άκουσε και η Μύρτις να διαβάζει!

### Ο ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

Γεννήθηκε περίπου το 460 στο Δήμο Αλίμου, ξεκίνησε δε να ιστορήσει αυτό που υπήρξε η μεγάλη περιπέτεια της εποχής του. Έγραψε ιστορία με κριτικό και επιστημονικό χαρακτήρα, επιζητώντας την αντικειμενικότητα της μεθοδικής ιστοριογραφίας. Επεδίωξε το «σαφές σκοπεῖν» και μια αλήθεια παγκόσμια, προσιτή στο πνεύμα, «κτῆμα ες αεί». Στην αφήγηση του Λοιμού –που σκότωσε και τη Μύρτιδα– επιδίδεται σε επιμελή περιγραφή των συμπτωμάτων, έτσι ώστε αν ξαναερχόταν παρόμοιο κακό, να μπορεί κανείς να επωφεληθεί από την εμπειρία για να το αντιμετωπίσει.

### Ο ΦΕΙΔΙΑΣ

Ο διασημότερος γλύπτης της ελληνικής αρχαιότητας γεννήθηκε στην Αθήνα, η εποχή δε της δημιουργικής του ακμής ήταν το 470-430. Υπήρξε ιδιαίτερη καλλιτεχνική και πνευματική προσωπικότητα, είχε δε τη γενική εποπτεία της εκτέλεσης του οικοδομικού προγράμματος της Ακρόπολης. Το 438, όταν ολοκληρώθηκε η κατασκευή του χρυσελεφάντινου αγάλματος της Αθηνάς παρθένου, αναγκάστηκε να φύγει από την Αθήνα λόγω καταγγελιών για υπεξαίρεση χρυσού που προοριζόταν για το άγαλμα, για έκλυτο βίο και, τέλος, για βλασφημία των θείων, αφού τόλμησε, σύμφωνα με το κατηγορητήριο, να απεικονίσει με τα χαρακτηριστικά του Περικλή και τα δικά του, δύο από τους αντιπάλους των Αμαζόνων, στην παράσταση της Αμαζονομαχίας που διακοσμούσε την ασπίδα του αγάλματος.

## Ο ΖΗΝΩΝ Ο ΕΛΕΑΤΗΣ

Έλληνας φιλόσοφος που γεννήθηκε στην Ελέα της Κάτω Ιταλίας περίπου το 490. Σε ηλικία 40 ετών είχε έλθει στην Αθήνα, όπου προκάλεσε θαυμασμό με την οξύτητα του πνεύματός του και την ευλυγισία του κατά τη διάρκεια των φιλοσοφικών συζητήσεων. Ο Αριστοτέλης θεωρεί τον Ζήνωνα ως τον πατέρα της διαλεκτικής.

## Ο ΑΝΑΞΑΓΟΡΑΣ

Γεννήθηκε στις Κλαζομενές στις αρχές του 5ου αιώνα ανατράφηκε δε στο κλίμα της ιωνικής φιλοσοφικής παράδοσης. Έμεινε και δίδαξε στην Αθήνα τριάντα χρόνια, γεγονός που έχει μεγάλη σημασία για την ιστορία του ελληνικού πνεύματος. Θέλησε να οργανώσει ένα νέο κοσμολογικό σύστημα, εξηγώντας με ορθολογική και εμπειρική νοοτροπία τα φυσικά φαινόμενα, όπου επιχείρησε να δώσει λύση στο βασικό πρόβλημα όλων σχεδόν των φυσικών φιλοσόφων της προσωκρατικής περιόδου: σε τι συνίσταται η υποδομή του υλικού κόσμου.

## Ο ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

Γεννήθηκε στη Σαλαμίνα περίπου το 480 και υπήρξε ο τελευταίος από τους τρεις μεγάλους τραγικούς της αρχαιότητας. Κατά τη μακρά ποιητική του σταδιοδρομία προκάλεσε πολλά μίσση και αντιπάθειες από τους σύγχρονούς του με τον ιδιόρρυθμο και εγωκεντρικό χαρακτήρα του, χαρακτήρα ανθρώπου που προτιμούσε την ανάγνωση και τη μελέτη από την κίνηση της αγοράς, καθώς και για τις τολμηρές ιδέες του. Ήταν ένας ποιητής νέου τύπου, διανοούμενος και στοχαστής και μπορεί να θεωρηθεί ο πρώτος γνωστός «βιβλιόφιλος» της αρχαίας Ελλάδος (ήταν κάτοχος του μοναδικού αντιγράφου του συγγράμματος του

Ηρακλείτου «Περί φύσιος», το οποίο μάλιστα είχε δανείσει στο Σωκράτη).

## Ο ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ

Γεννήθηκε στην Κω το 460 και θεωρείται η μεγαλύτερη ιατρική διάνοια της Ιστορίας, επονομάζεται δε «πατέρας της Ιατρικής». Στηρίχτηκε στον ιωνικό διαφωτισμό και στον αττικό ανθρωπισμό για την επιστημονική του δημιουργία και επηρεάστηκε, τουλάχιστον έμμεσα, από τη σωκρατική θέση για τον άνθρωπο, την πλατωνική ηθική, την υπαρξιακή έρευνα των μεγάλων τραγικών, τα οράματα του Ηροδότου και τη λογική του Θουκυδίδη. Μετέφερε στο χώρο της ιατρικής όλο το ήθος της κλασικής διανόησης. Στην Αθήνα κατέληξε ύστερα από διάφορες περιοδείες, τη βοήθησε δε να αντιμετωπίσει τον φοβερό Λοιμό. Πιθανόν να νοσήλευσε και τη Μύρτιδα!

## Ο ΣΟΦΟΚΛΗΣ

Γεννήθηκε στο Δήμο Κολωνού περίπου το 497 και υπήρξε ένας από τους τρεις μεγάλους τραγικούς ποιητές της Αθήνας. Ήταν δημοφιλής προσωπικότητα, αφοσιωμένος στην αθηναϊκή πολιτεία –στη διοίκηση, τη θρησκεία και τους κοινωνικούς θεσμούς– συμμετέσχε δε ενεργώς στα πράγματα της πόλης στην οποία καλλιέργησε τα εξαιρετικά καλλιτεχνικά του χαρίσματα. Απέκτησε δυο εγγονούς με το όνομα Σοφοκλής (από τη σύζυγο Νικοστράτη και την ερωμένη Θεωρίδα), ο ένας μάλιστα έγινε επίσης τραγικός ποιητής, μετά δε το θάνατο του παππού του το 406, δίδαξε τον Οιδίποδα επί Κολωνώ. Πιθανόν η Μύρτις να έπαιξε με τους δύο Σοφοκλήδες στα δρομάκια της Αθήνα!

## Ο ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ

Γεννήθηκε στο Δήμο Κυδαθηναίων (σημερινή Πλάκα) περίπου το 450 και υπήρξε ο πιο σημαντικός ποιητής της αρχαίας κωμωδίας. Πήρε σημαντική λογοτεχνική και πολιτική παιδεία και ήταν εξοικειωμένος με την αγροτική ζωή και τη φύση αφού είχε κτηματική περιουσία στην Αίγινα. Μόνο 11 κωμωδίες του σώζονται, που εκπροσωπούν το ένα τέταρτο περίπου του όλου έργου του. Η Μύρτις σίγουρα δεν είδε καμία κωμωδία του, όμως μπορεί να αντάλλαξε πειράγματα μαζί του όταν έπαιζαν στους δρόμους!

## Ο ΚΡΑΤΙΝΟΣ

Γεννήθηκε στην Αθήνα περίπου το 485 π.Χ. Είναι ο κωμικός ποιητής που θεωρείται ως ο διαμορφωτής του τύπου της παλιάς αττικής κωμωδίας, κατέχει δε τη θέση που έχει ο Αισχύλος για την τραγωδία. Αγαπούσε την πολυτέλεια και την οίνοποσία, στις κωμωδίες του δε άσκησε οξύτατη κριτική σε διάσημα πρόσωπα της πολιτικής ή των γραμμάτων. Κύριος στόχος της σάτιρας του ήταν ο Περικλής, τον οποίο θεωρούσε άμεσα υπεύθυνο για την έκρηξη του Πελοποννησιακού πολέμου. Ίσως η Μύρτις τον συνάντησε καμιά φορά μεθυμένο σε κάποιο σοκάκι της Αθήνας!

## Ο ΙΚΤΙΝΟΣ

Δεν έχουμε πληροφορίες για τη ζωή του Ικτίνου, δεν είναι καν βέβαιο αν ήταν Αθηναίος. Παρά την αποσπασματικότητα και τις αντιφάσεις των πηγών, ωστόσο, ξέρουμε πως ήταν περίφημος αρχιτέκτονας της εποχής του Περικλή και το όνομά του συνδέθηκε με την κατασκευή του Παρθενώνα, του Τελεστηρίου της Ελευσίνας και του ναού του Επικούρειου Απόλλωνος στις Βάσσες της Φιγάλειας. Υποτέθηκε ότι ο Ικτίνος είχε την καλλιτεχνική διεύθυνση στον Παρθενώνα, ο Καλλικράτης είχε αναλάβει την τεχνική εργασία της κατασκευής, ενώ ο Φειδίας είχε την εποπτεία όλων των εργασιών.

## Ο ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ

Αθηναίος αρχιτέκτονας του 5ου αιώνα, ο οποίος, σύμφωνα με τον Πλούταρχο, συνεργάστηκε με τον Ικτίνο στην οικοδόμηση του Παρθενώνος (447-438). Το κύριο, ωστόσο, έργο του ήταν ο ναός της Αθηνάς Νίκης στο δυτικό άκρο της Ακρόπολης. Κατά την επικρατέστερη άποψη οι εργασίες κατασκευής έγιναν παράλληλα με τα Προπύλαια, από το 437 μέχρι το 432, οπότε και διακόπηκαν λόγω του Πελοποννησιακού Πολέμου. Ίσως η Μύρτις να τον είχε δει να επιστατεί στην εκτέλεση των έργων!

## Ο ΠΟΛΥΓΝΩΤΟΣ

Ο μεγαλύτερος ίσως ζωγράφος της Αρχαιότητας, γεννήθηκε στη Θάσο στις αρχές του 5ου αιώνα αλλά έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στην Αθήνα, όπου απέκτησε τα δικαιώματα του Αθηναίου πολίτη και ζωγράφισε τα περισσότερα έργα του. Όπως αναφέρουν οι αρχαίες πηγές, ζωγράφισε πολλά έργα σε πίνακες και σε μόνιμες επιφάνειες, όπως τοίχους ή μάρμαρα είτε με την εγκαυστική είτε με την ξηρογραφική μέθοδο.

## Ο ΑΝΤΙΦΩΝ

Αθηναίος ρήτορας που γεννήθηκε το 480 στο Δήμο Ραμνούντος, ο αρχαιότερος απ' όλους τους Αττικούς ρήτορες και ο πρώτος «λογογράφος» και δάσκαλος της ρητορικής. Υπήρξε

δραστήριος και σπάνιος πνευματικός άνθρωπος, όσο ελάχιστοι στην εποχή του. Ασχολήθηκε και με την πολιτική συμμετέχοντας ουσιαστικά ως ολιγαρχικός στο γνωστό κίνημα των τετρακοσίων. Καταδικάστηκε σε θάνατο όταν η Δημοκρατία της Αθήνας κατέλυσε την εξουσία των ολιγαρχικών, ως κατηγορούμενος δε παρουσίασε την καταπληκτική ομιλία «Περί της μεταστάσεως» για την υπεράσπισή του.

### Ο ΔΑΜΩΝ

Αθηναίος μουσικός και πολιτικός του 5ου αιώνα, ο οποίος απέκτησε την εμπιστοσύνη του Περικλή και έγινε δάσκαλος και πολιτικός του σύμβουλος. Ο Πλάτων τον αποκαλεί «ανδρών χαριέστατον», έτσι που απέκτησε τη φιλία και αυτού αλλά και του Σωκράτη που τον θεωρούσε δάσκαλό του. Έγινε στόχος των κωμωδιογράφων και αργότερα εξοστρακίστηκε.

### Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ

Πολιτικός και στρατιωτικός ηγέτης που γεννήθηκε το 452 στην Αθήνα, σύμβολο του ηθικού και πολιτικού αμοραλισμού. Αναδείχτηκε στη σημαντικότερη προσωπικότητα της πόλης του κατά τη δεύτερη και τρίτη δεκαετία του Πελοποννησιακού Πολέμου. Καμιά άλλη ιστορική μορφή δεν θαυμάστηκε, δεν αγαπήθηκε, αλλά και δεν μισήθηκε από τους συγχρόνους του όσο η δική του. Είχε την ιδεώδη ομορφιά του Αθηναίου εφήβου, πνευματική δεξιότητα και ευγένεια καταγωγής. Ο Ξενοφών μας πληροφορεί ότι και οι σεμνότερες γυναίκες δεν μπορούσαν να αντισταθούν στα θέληγτρά του, και είναι πιθανόν και η Μύρτις, της οποίας ήταν μόλις 12 χρόνια μεγαλύτερος, να τον είχε ερωτευτεί!

## Ο ΜΝΗΣΙΚΛΗΣ

Σπουδαίος Αθηναίος αρχιτέκτονας του 5ου αιώνα στον οποίο ανατέθηκαν οι εργασίες οικοδόμησης των περικλείων προπυλαίων κατά την περίοδο 437-432, ώστε ο προσανατολισμός τους να είναι σύμφωνος με εκείνον του Παρθενώνα. Ο Μνησικλής κατόρθωσε να συνδυάσει το δωρικό ρυθμό του όλου κτηρίου με τον ιωνικό και να οικοδομήσει έργο αντάξιο του Παρθενώνα. Κάποιοι ερευνητές πιστεύουν ότι ο ίδιος ήταν επίσης ο αρχιτέκτονας του Ερεχθείου.

## Ο ΕΥΠΟΛΙΣ

Αθηναίος κωμωδιογράφος που γεννήθηκε το 449 στην Αθήνα, από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της αρχαίας αττικής κωμωδίας. Στα 17 του έλαβε μέρος σε θεατρικούς αγώνες, τους οποίους μπορεί να παρακολούθησε η Μύρτις με τους γονείς της! Φίλος και συνεργάτης του Αριστοφάνη στην αρχή, ήρθε σε ρήξη μαζί του αργότερα. Στα έργα του ασκούσε δριμύτατη πολιτική σάτιρα, κέρδισε δε πολλά βραβεία.

## Ο ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΣ

Αργεῖος γλύπτης του 5ου αιώνα, που συγκαταλέγεται μαζί με τον Αθηναίο Φειδία και τον Σικυώνιο Λύσιππο στους τρεις σημαντικότερους γλύπτες της αρχαίας Ελλάδος. Συνέγραψε μελέτες για τις ιδεώδεις αναλογίες της ανδρικής μορφής, πρόκειται δηλαδή για τον πρώτο θεωρητικό της Τέχνης που γνωρίζουμε. Έργο-ορόσημο της κλασικής πλαστικής αποτελεί «ο Δορυφόρος» του που ονομάστηκε «Κανόνας». Στις αρχές του Πελοποννησιακού πολέμου έμεινε στην Αθήνα, όπου γνωρίστηκε με το Σωκράτη.

### Ο ΜΥΡΩΝ

Από τους γνωστότερους χαλκοπλάστες του 5ου αιώνα από το Δήμο Ελευθερών, στα σύνορα Αττικής και Βοιωτίας, που όμως είχε το εργαστήριό του στην Αθήνα. Ακμή της δημιουργίας του ήταν το 450-440, οπότε έγινε και ο περίφημος «Δισκοβόλος». Το μεγαλύτερο επίτευγμα του γλύπτη ήταν ο ρεαλισμός στην απόδοση της μορφής των ζώων. Τριάντα έξι επιγράμματα της ελληνικής ανθολογίας μιλούν με ενθουσιασμό για την περίφημη αγελάδα του Μύρωνος, που ήταν στημένη στην Ακρόπολη. Μερικοί ερευνητές αποδίδουν στον Μύρωνα μια παράσταση της Κενταυρομαχίας σε μια από τις νότιες μετώπες του Παρθενώνα.

*(Όλες οι πληροφορίες είναι από την εγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ LAROUSSE BRITANNICA, εκδ. Πάπυρος 2007)*